Bijlage 3: voorbeeld van een potentieel transitiehuis

Een vzw, eigenaar van een voormalig paterskloosterin West-Vlaanderen, wil een nieuwe bestemming geven aan het historische patrimonium. Daarbij zet ze samen met de politieke overheid in op een maatschappelijk verantwoord project. Het kloostergebouw is tegelijkertijd geïntegreerd binnen de omgeving en voldoende afgeschermd om er een beveiligde huisvesting voor gedetineerden in onder te brengen.

Deze locatie beantwoordt aan enkele premissen van De Huizen. In de eerste plaats gaat het om een bestaand gebouwencomplex dat gekend is in zijn stedelijke omgeving. Het voormalige klooster met kerk is een historisch geladen
referentiepunt in zijn omgeving. Het geheel, dat in handen is van een vzw, bevat momenteel al een klein huis waarin ex-gedetineerden tijdelijk opvang op zelfstandige basis vinden.

Het leegstaande religieus patrimonium is groot genoeg om er twee groepen van tien kortgestrafte gedetineerden en een groep van zes gedetineerden in beperkte detentie in op te nemen. Beide groepen beschikken over een afzonderlijke toegang. Dat maakt de groep voldoende groot, en tevens blijft men binnen het vooropgestelde aantal van maximaal 3 x 10 gedetineerden. Zo wordt het verschil gemaakt tussen gevangenis en kleinschalige detentie.

Het voormalige kloostergebouw biedt plaats aan individuele verblijfsruimtes voor 26 gedetineerden en aanvullende bestemmingen, zoals gemeenschappelijke keukens, eet- en zitruimtes, een dokterskabinet, een stilte- of gebedsruimte, therapie- en leslokalen, personeelsruimte en een controlepost. Het centrale schip van de kerk biedt ruimte voor sportieve en culturele activiteiten, zowel voor de buurt als voor het detentiehuis. In de linkse zijbeuk wordt een sociaal restaurant voorzien – gerund door gedetineerden onder begeleiding – dat zich met een afzonderlijke toegang op de lokale bevolking uit de aanpalende wijk richt. De rechtse zijbeuk biedt dan weer de mogelijkheid om, naast de wachtruimte voor bezoekers, kantoren in te richten voor voorzieningen die zowel gedetineerden als hun familie aanbelangen (VDAB, CLB, CAW enzovoort).

Naast de gesloten ruimte van de kerk beschikt het klooster ook over een ruime, met hoge muren omsloten tuin, waar de meeste individuele kamers over twee verdiepingen op uitgeven.

De uit te voeren beveiligingswerken zijn, eigen aan een voormalige kloosterlocatie, vrij beperkt. Naast camerabewaking is een minimale extra beveiliging van ramen en deuren nodig.

Sfeerbeelden van deze locatie zijn terug te vinden op de website van vzw de huizen:
http://www.dehuizen.be/visueelhtm#levenineendetentiehuis

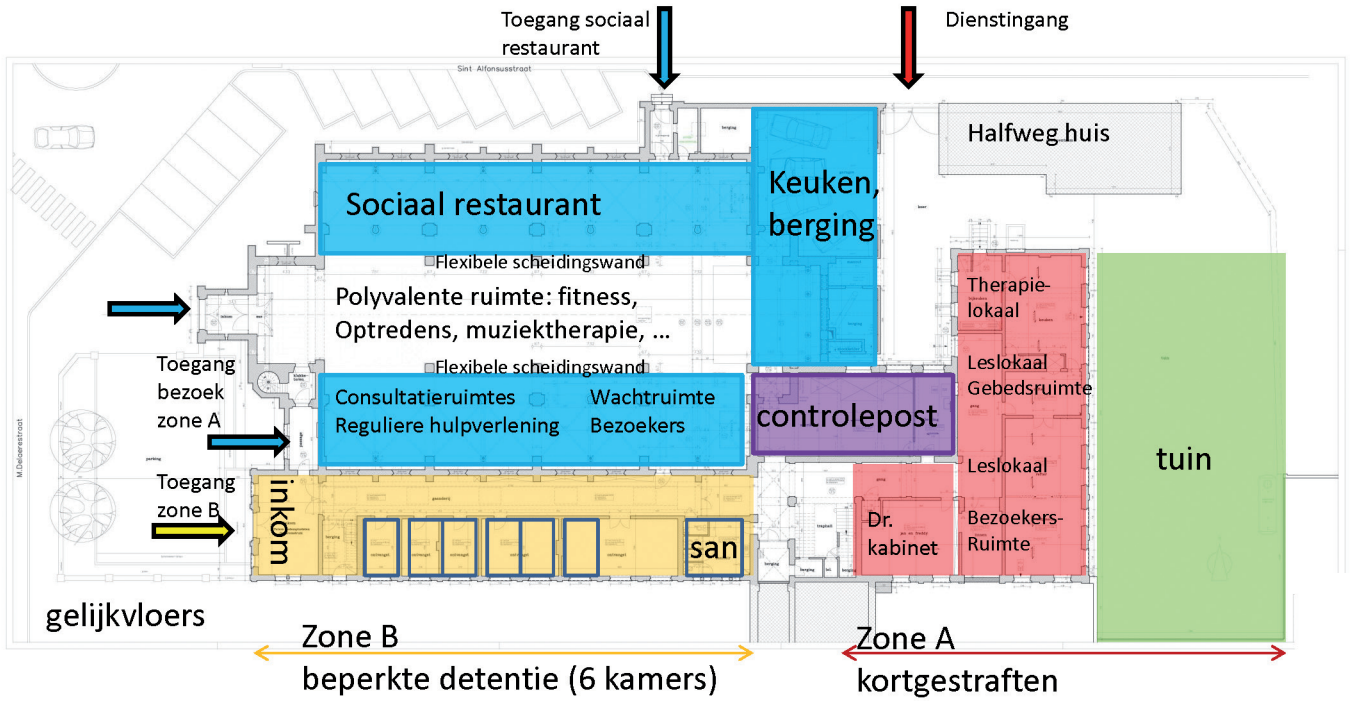
Toegang sociaal restaurant
Dienstingang
Halfweg huis
Sociaal restaurant
Keuken, berging
Flexibele scheidingswand
Polyvalente ruimte: fitness, Optredens, muziektherapie, …
Therapie-lokaal
Toegang bezoek zone A
Flexibele scheidingswand
Consultatieruimtes Reguliere hulpverlening
Wachtruimte Bezoekers
controlepost
Leslokaal Gebedsruimte
tuin
Toegang zone B
inkom
san
Dr. kabinet
Leslokaal
Bezoekers-Ruimte
gelijkvloers
Zone B
beperkte detentie (6 kamers)
Zone A
kortgestraften

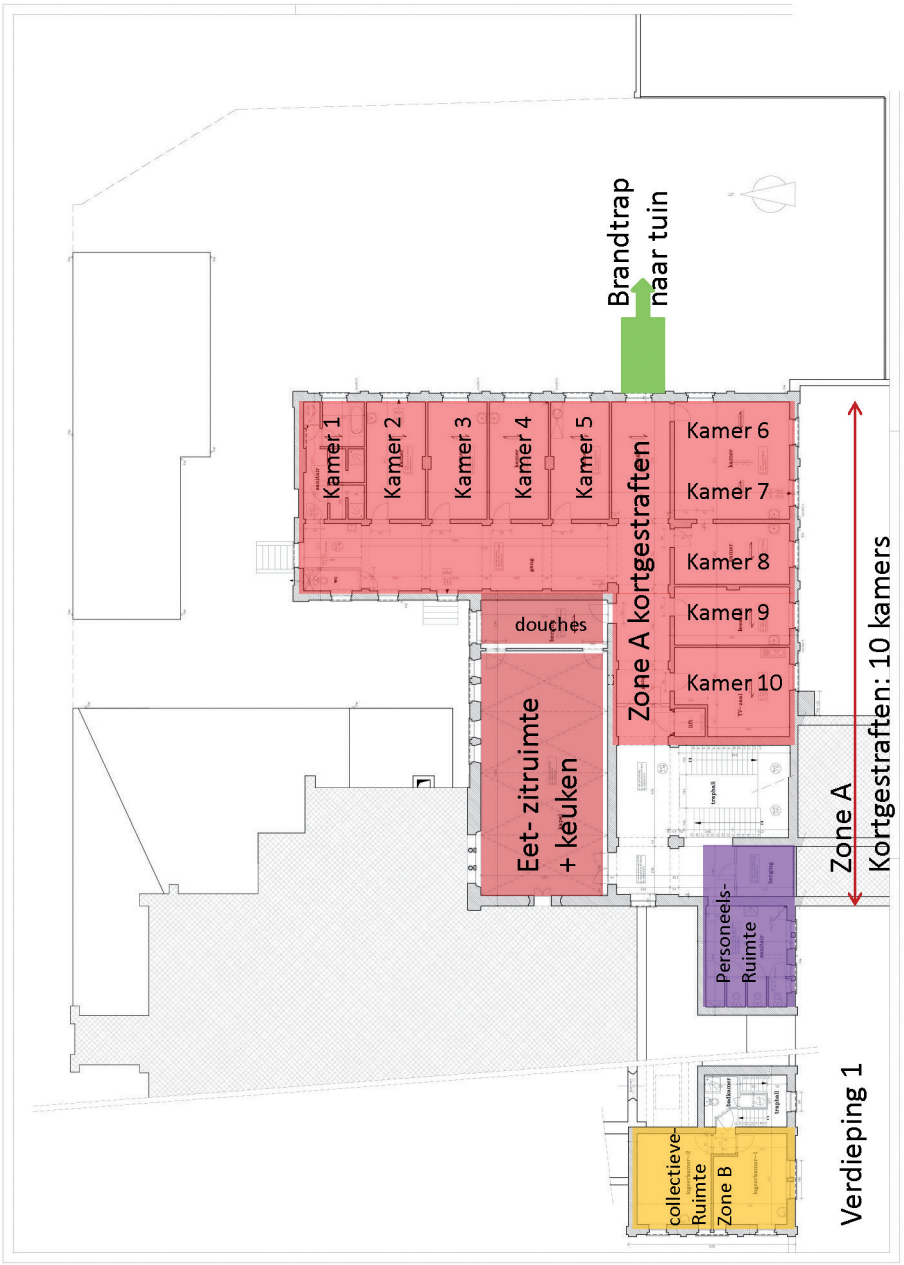
Brandtrap
naar tuin
Kamer 1
Kamer 2
Kamer 3
Kamer 4
Kamer 5
Zone A kortgestraften
Kamer 6
Kamer 7
Kamer 8
Kamer 9
Kamer 10
douches
Eet- zitruimte
+ keuken
Zone A
Kortgestraften: 10 kamers
Personeels-
Ruimte
collectieve-
Ruimte
Zone B
Verdieping 1

Bijlage 4: voorbeeld van een potentieel transitiehuis

Bij wijze van oefening werd een locatie uit het aanbod aan leegstaande gebouwen van de Regie der Gebouwen in Gent aan een evaluatie onderworpen op zijn potentiële inzetbaarheid als kleinschalig detentiehuis. De leegstaande gebouwen maken deel uit van een groter geheel, een voormalige kazerne van de rijkswacht in het bouwblok omgeven door Ursulinenstraat, Baaisteeg, Erpelstraat en Ridderstraat nabij de Zandberg in Gent. Het gedeelte kazerne is momenteel nog in gebruik door de politie. Het deel dat vroeger in gebruik was als woningen en studio's voor de rijkswachters is op een woning na momenteel in onbruik geraakt en recent ingezet voor opvang van vluchtelingen.

Hoewel het vormelijk als een geheel overkomt waren kazerne en woningen opgevat als twee van elkaar gescheiden delen. Het woongedeelte bestaat uit driemaal twee aan elkaar gekoppelde rij- of gezinswoningen van twee bouwlagen
en een hoekgebouw over drie bouwlagen waarin zich studio's situeerden. Het geheel is ondanks de leegstand vrij goed onderhouden en gezien de recente realisatiedatum instapklaar.
Alle toegangen tot de woningen en studio's geven uit op de drie aanpalende straten (Baaisteeg - Ursulinenstraat - Erpelsteeg).

De zes woningen staan met hun leefruimte in verbinding met een gemeenschappelijke binnenkoer die ontsloten wordt vanuit de Ursulinenstraat en waarop zich zes garages bevinden. Zowel onder het woningencomplex als onder de kazerne bevindt zich een parkeergarage, maar zonder rechtstreekse verbinding naar de woningen of de binnenkoer. De woningen en de binnenkoer geven uit op een zijgevel van de kazerne waarin zich enkele raamopeningen bevinden.

De keuze voor de inplanting van een detentiehuis op deze locatie is niet vanzelfsprekend en eerder ambivalent. Kan de nabijheid van een politiekazerne voor de buurt een veiligheidsdimensie met zich brengen, dan is enige vorm van stigmatisering niet onvermijdelijk.

Vrij snel werd duidelijk dat in overleg met beveiligingsspecialisten de transformatie van deze gebouwen tot een strafuitboetingshuis geen evidentie was. De perimeterbeveiliging zou aanzienlijke ingrepen en investeringen met zich brengen in elektrische beveiliging van de daken, metalen beplating van alle buitenwanden en versteviging van alle glaspartijen. Op basis hiervan werd geopteerd het complex te evalueren naar inzetbaarheid als halfopen of medium security detentiehuis.

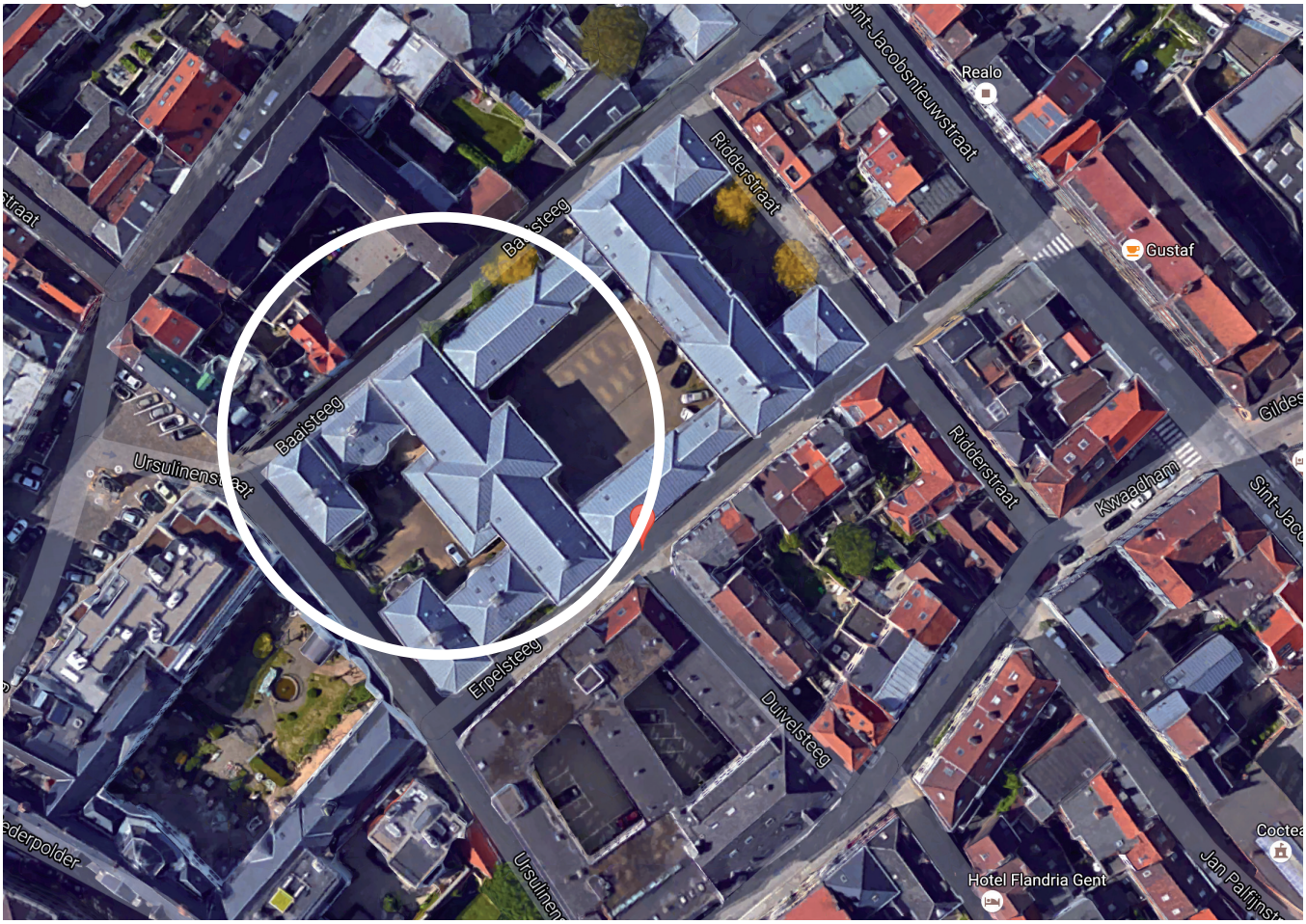

Op het eerste gezicht biedt deze site een overvloed aan bruikbare oppervlakte. De beschikbare woon- en slaapkamers in vier van de zes woningen lenen zich tot een eenvoudige transformatie in gegroepeerde individuele verblijven met therapie-, les- en gemeenschappelijke zit- of eetruimtes rondom de centrale binnenkoer.

Typologisch zorgt de oriëntatie van de toegangen tot de woningen naar de straatzijde voor enig bezwaar. De verticale circulatie die hierop aansluit keert zich hierdoor af van de binnenkoer. Daar tegenover vormt de rechtstreekse toegang tot de binnenkoer voor lichte bestelwagens een meerwaarde voor bevoorrading van keuken en atelierruimte of leslokalen. De vier woningen zijn evenwel niet intern met elkaar verbonden waardoor alle circulatie in buitenklimaat over de binnenkoer dient te verlopen. Ook de circulatie vanuit de zes woningen naar het gebouw op de hoek van Baaisteeg en Ursulinenstraat dient via de buitenkoer te gebeuren. Dit hoekgebouw met zijn individuele studio's over drie bouwlagen kan moeiteloos ingericht worden met bezoekersruimte, dokterskabinet, fitnessruimte, personeelsruimte en portiersloge.

De twee rijwoningen op de hoek van Ursulinenstraat en Erpelsteeg vormen een surplus voor het detentiehuis.

Er kan geopteerd worden om deze woningen ervan los te koppelen en naar de buurt te richten door er een aanbod als tijdelijk opvangverblijf in te richten dat door een andere organisatie beheerd wordt. In dat geval is er geen band tussen detentiehuis en de aanpalende buurt.

Naar analogie met bijvoorbeeld Fordulas in Kortenberg wordt gesuggereerd hier een muziektherapiecentrum in te organiseren dat zowel door detentiehuis als door buurtbewoners of studenten van de nabije muziekacademie kan gebruikt worden. Deze keuze voor verschillende toegevoegde programma's kan bijdragen tot een eigen identiteit van elk detentiehuis.

Bij deze eerste verkenningsronde werd duidelijk dat de communicatie van de keuze op deze locatie een detentiehuis te lokaliseren naar de buurt toe geen evidentie zal uitmaken. De not-in-my-backyard-reactie is een reactie die te voorzien en te verwachten is. Voorzichtig informeren hieromtrent bij de betrokken stedelijke overheidsdiensten leerde reeds dat een transformatie van een openbaar gebouw als een kazerne naar een detentiehuis op zich wettelijk geen buurtraadpleging zou noodzaken, maar dat dit als een vorm van goed bestuur toch noodzakelijk wordt geacht.

Men kan niet ontkennen dat deze locatie het uiterlijk van zijn post-moderne architectuur tegen zich gekeerd krijgt.

Symmetrie en referenties aan een neoclassicistische beeldtaal vertonen overeenkomsten met de 19de eeuwse kasteeltypologie van de gevangenissen naar Ducpétiaux' model.

In die mate is een detentiehuis in dat gebouw op deze locatie (aan de overzijde van de Ursulinenstraat bevindt zich een monumentale blinde achtergevel van het tuinhuis van Hotel Vandermeersch) geen onzichtbaar zorgcentrum. De symmetrische opbouw van het geheel samen met de hekwerktoegang naar de binnenkoer roept voor de hand liggende associaties op met het beeld van een 'gated community', die zich wil beveiligen tegen een als onveilig beschouwde stedelijke buitenwereld; zij het nu met een geplande inverse bestemming.

De vraag dient gesteld te worden of onzichtbaarheid of onzichtbaar opgaan in een buurt in overeenstemming te brengen is met een maatschappelijke keuze voor verantwoordelijkheid die de buurt of maatschappij voor een bestemming als deze kan opnemen in plaats van ze uit te besteden aan penitentiaire ambtenaren in een verafgelegen onzichtbaar buitenstedelijke bastion.

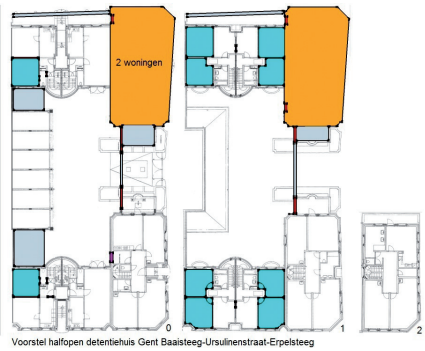

Voorstel halfopen detentiehuis Gent Baaisteeg-Ursulinenstraat-Erpelsteeg

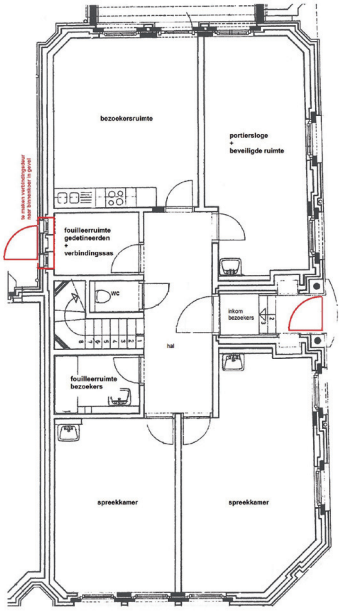

gelijkvloers

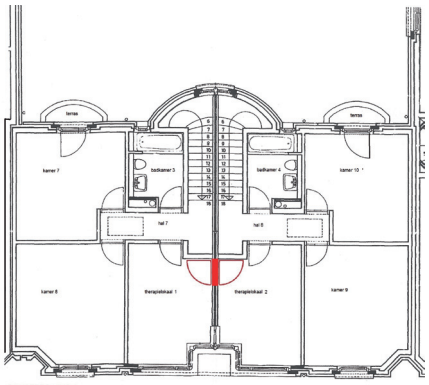
BAAISTEEG NIVO 1

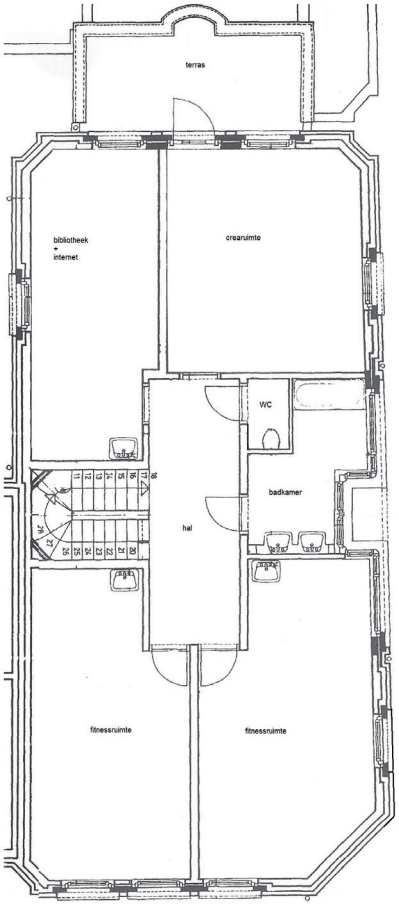

verdieping 1

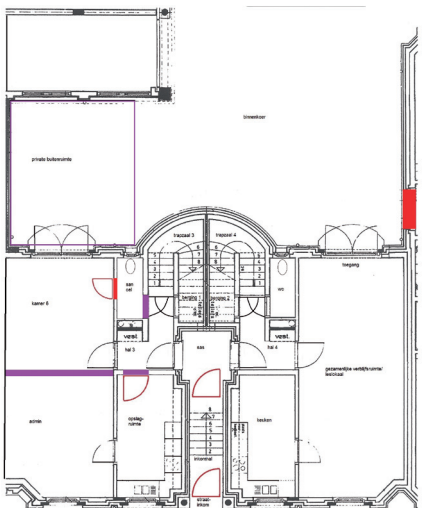

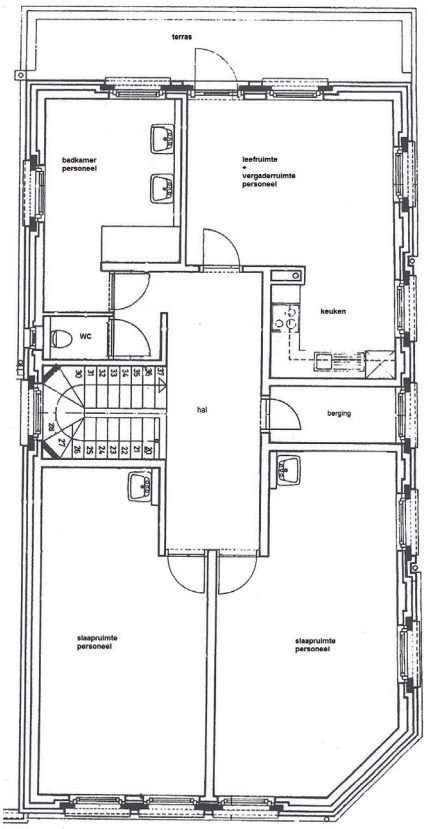

verdieping 2

Bijlage 5: voorbeeld van een potentieel transitiehuis

Ontwerp voor een detentiehuis te midden van sociale woningen in genk (student Uhasselt 2015)

Het detentiehuis voor tien bewoners is opgevat vanuit een binnenhof, omgeven door tien vrijstaande individuele verblijfsruimten. Circulatie vanuit dit individueel verblijf naar collectieve ruimtes (keuken, zit- en eetruimte, ontspanning, therapieen leslokalen) gebeurt doorheen de centrale buitenruimte.

Het detentiehuis is naar de buitenzijde niet ommuurd of omheind maar is onder de vorm van een rug-aan-rugtypologie omgeven met sociale woningen. De traditionele perimeter- of gevangenismuur gaat op in de scheidingsmuur tussen het detentiehuis en de sociale woningen. Op de overgang tussen het detentiehuis en de publieke ruimte situeert zich naast ontvangst- en wachtruimte een kringloopwinkel met atelier, die het detentiehuis in de buurt verankert.

SPORTVELD
WONING 9
WONING 10
WONING 8
FIETSENSTALLING
WAS & BERGRUIMTE
STOCKLOKAAL
EHBO
WONING 7
(Rolstoeltoegankelijk)
KLEEDRUIMTE
PERSONEEL MAN
PERSONEELSRUIMTE
KLEEDRUIMTE
PERSONEEL VROUW
WONING 4
WONING 5
WONING 3
STILTERUIMTE
THERAPIELOKAAL
EETRUIMTE & KEUKEN
WONING 2
WONING 6
INKOM
VOETBALGOAL
WONING 1
ONTSPANNINGSRUIMTE
BALIE
KLEEDKAMER MAN
KLEEDKAMER VROUW
AUTOMAAT
BEZOEKERSRUIMTE
TOILETTEN
TIME-OUT
WERKATELIER
WERKMACHINES
FOUILLE
SCANNER
VOETBALGOAL
HYBRIDE FITNESS
WERKPLAATS
PORTER
CONTROLEBALIE
CONTROLERUIMTE
CAMERABEWAKING & ICT
ONTVANGSTRUIMTE
ONTVANGSTBALIE
INKOMSAS
OVERDEKT BUSHOKJE
DESIGNWINKEL
STOCKAGE